

Markkinaoikeuden päätös korostaa kilpailuoikeudellisten compliance-ohjelmien merkitystä

Satu-Anneli Kauranen
Partner

Markkinaoikeus määräsi ensimmäisen kerran Suomessa seuraamusmaksun menettelyrikkomuksesta yllätystarkastuksen yhteydessä.^[1] Markkinaoikeuden johtopäätökset eivät ole yllättäviä. Päätöksen kiinnostavinta antia onkin markkinaoikeuden antama painoarvo yhtiön kilpailuoikeudelliselle compliance-ohjelmalle koulutuksineen ja sen KKV:n kanssa tekemälle yhteistyölle.

Markkinaoikeuden tuore päätös korostaa tehokkaiden compliance-ohjelmien merkitystä yrityksille, erityisesti kilpailuoikeudellisissa kysymyksissä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV) oikeus tehdä kilpailulain nojalla yllätystarkastuksia mm. yritysten toimitiloihin asettaa yrityksille velvollisuuden varmistaa, että kaikki tarvittavat tiedot ovat saatavilla ja että niitä ei hävitetä tarkastuksen aikana. Päätös toimii esimerkkinä siitä, kuinka hyvin suunnitellut ja toteutetut compliance-ohjelmat voivat merkittävästi vähentää yritysten taloudellisia seuraamuksia siinäkin tilanteessa, että rikkomus niistä huolimatta sattuisi tapahtumaan. Compliance-ohjelmien ensisijaisena tavoitteena on kuitenkin ennaltaehkäistä rikkomuksia varmistamalla, että koko organisaatio ymmärtää kilpailuoikeussääntöjen merkityksen ja noudattaa niitä.

Yllätystarkastus yrityksen toimitiloihin

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) voi tehdä kilpailulain 35 §:n perusteella tarkastuksen elinkeinonharjoittajan toimitiloihin, jos se epäilee esimerkiksi kiellettyä kilpailijoiden välistä yhteistyötä. Tarkastus on mahdollinen myös yrityskauppojen tutkinnan yhteydessä.

KKV teki yllätystarkastuksen Attendo Suomi Oy:n tiloihin tammikuussa 2023. Kilpailulain 37 §:n mukaan tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on oikeus tallennusvälineestä riippumatta tutkia elinkeinonharjoittajan ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän liikekirjeenvaihto, kirjanpito, tietojenkäsittelyn tallenteet, muut asiakirjat ja data, joilla voi olla merkitystä kilpailulain tai sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnassa, ja ottaa niistä jäljennöksiä.

Tässä tapauksessa henkilö, Attendon tytäryhtiön osa-aikainen johtaja, jonka menettelyyn markkinaoikeuden päätös liittyi, ei ollut tarkastuksen alkaessa yhtiön toimitiloissa. Attendon ei muulla tavoin edes esitetty rikkoneen menettelysääntöjä. Kyseinen henkilö saapui paikalle noin kolme tuntia tarkastuksen alkamisen jälkeen, jolloin KKV pyysi häntä luovuttamaan työ- ja henkilökohtaisessa käytössä olleen matkapuhelimensa sen sisällön kopioimista varten. Tätä ennen yhtiön lakiasianjohtaja oli yrittänyt tavoittaa häntä puhelimitse tarkastajien läsnä ollessa.

Tämä henkilö oli kuitenkin poistanut tarkastuksen alkamisesta tietoisena ja paikalle kutsuttuna matkapuhelimestaan ainakin neljä WhatsApp-keskustelua ja puhelulokin. Attendo tuli tietoiseksi viestien poistamisesta ns. jatkettun tarkastuksen aikana KKV:n tiloissa muutama päivä tarkastuksen alkamisesta. Attendo sai myös selville, että henkilön WhatsApp-keskusteluista oli tämän henkilökohtaisessa iCloud-pilvipalvelussa varmuuskopio, josta tiedot saatiin palautettua. Attendo toimitti varmuuskopion tiedot KKV:lle.

Markkinaoikeuden arviointi

Asiassa markkinaoikeus arvioi KKV:n oikeutta tutkia kyseisen henkilön matkapuhelimen tietoja, vaikka KKV ei ollut hakenut markkinaoikeudelta lupaa tutkia muita kuin elinkeinonharjoittajan tiloja. Puhelin ei ollut vastaajan tiloissa silloin, kun sen tietoja poistettiin.

Tältä osin markkinaoikeus katsoi tarkastuksen perustuneen kilpailulain voimassa oleviin säännöksiin, joiden tarkoituksena on turvata kilpailuviranomaisten selvitysten toteutumista ja pääsyä kaikkeen materiaaliin, joka on tarkastuksen kohteena olevan yrityksen saatavilla. Tämä pätee tallennusvälineestä riippumatta. Tarkastus myös nimenomaisesti kohdistui elinkeinonharjoittajan toimitiloihin eikä kilpailulain 36 §:n mukaista lupaa markkinaoikeudelta tarvittu.

Toiseksi markkinaoikeus arvioi sitä, mikä voidaan katsoa *'menettelyn vastustamiseksi'*. Tältä osin markkinaoikeus viittasi EU:n tuomioistuinten päätös käytäntöön ja ns. ECN+ -direktiiviin[2]. Niiden perusteella markkinaoikeus esitti näkemyksensä, että kyseessä on laaja käsite. Menettelyn vastustaminen voi pitää sisällään erilaisia menettelyjä, joille yhteistä on se, että niillä pyritään eri tavoilla estämään tarkastusta toimittavaa virkamiestä käyttämästä sille kilpailulaissa annettuja oikeuksia. Markkinaoikeus katsoi, että sanktoidut teot ja laiminlyönnit on kilpailulaissa *riittävästi yksilöity*, vaikkei lain samamuoto olekaan täsmällinen. Laissa ei ole esimerkiksi listattu mahdollisia rikkomuksia.

Markkinaoikeuden mukaan kysessä ei ollut vähäinen menettelyrikkomus, joten seuraamusmaksun määrääminen oli perusteltua.

Compliance-ohjelmien ja yhteistyön vaikutus seuraamusmaksuun

ECN+ -direktiivin mukaan kansallisessa laissa määrätyn seuraamusmaksun tulee olla tehokas, oikeasuhteinen ja varoittava. Kilpailulain mukaan seuraamusmaksun maksimi on enintään yksi prosentti rikkomiseen syyllistyneen maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta KKV:n seuraamusmaksuesityksen tekemistä edeltävänä tilikautena.

KKV esitti toukokuussa 2024 Attendo Suomi Oy:lle lähes 4,4 miljoonan euron seuraamusmaksua.

Seuraamusmaksun määrää arvioidessaan markkinaoikeus kiinnitti huomiota tiedot poistaneen henkilön aiempaa suppeampaan rooliin yhtiössä. Erityisen kiinnostavaa päätöksessä on se, että markkinaoikeus nimenomaisesti kiinnitti huomiota yhtiön kilpailuoikeudelliseen compliance-ohjelmaan. Markkinaoikeus korosti, että yhtiö oli ohjeistanut ja kouluttanut henkilöstöään ennakolta yllätystarkastusten varalta ja painottanut, että tietoja ei saa hävittää tarkastuksen sattuessa.

Lisäksi tiedot poistanut henkilö kertoi oikeudessa, että yhtiön lakiasiaintohtaja oli puhelimitse kieltänyt häntä poistamasta mitään tietoja puhelimesta pian tarkastuksen alkamisen jälkeen. Näin ollen tämän yksittäisen henkilön kilpailulainsäädännöstä ja ohjeista piittaamaton menettely oli markkinaoikeuden mukaan vastaajan kannalta yllättävää ja käytännössä mahdotonta estää. Markkinaoikeus katsoi asiassa esitetyn näytön osoittavan, että Attendo oli toimenpiteillään pyrkinyt varmistumaan ensinnäkin siitä, ettei tietojen poistoa olisi tapahtunut, ja toiseksi siitä, että tiedot poistaneen henkilön menettelystä aiheutuisi viranomaisen tutkinnalle mahdollisimman vähän haittaa.

Markkinaoikeuden mukaan näille tekijöille oli annettava seuraamusmaksun määrän kokonaisarvioinnissa selvästi enemmän merkitystä kuin mitä KKV oli esityksessään tehnyt. Markkinaoikeus määräsi Attendolle 1,5 miljoonan euron seuraamusmaksun menettelysääntöjen rikkomisesta.

Lopuksi

Päätös on oiva osoitus siitä, että tehokkailla kilpailuoikeudellisilla compliance-ohjelmilla ja niiden noudattamisella sekä pro-aktiivisella yhteistyöllä rikkeiden selvittämisessä voi olla huomattava seuraamusmaksuja alentava vaikutus. Näin silloin, jos kouluttamisesta ja hyvistä compliance-ohjelmista huolimatta yritys tulee epäillyksi kilpailulain rikkomisesta. Compliance-ohjelmien ensisijaisesti tavoitteena on, että epäilyjä ei synny, koska koko organisaatio ymmärtää kilpailuoikeussääntöjen merkityksen.

Koulutamme säännöllisesti yrityksiä ja toimialayhdistyksiä sekä laadimme yritysten tarpeisiin soveltuvia compliance-ohjelmia, jotka auttavat varmistamaan kilpailulainsäädännön noudattamisen ja vähentävät riskejä mahdollisissa tarkastustilanteissa.

Lisätietoja antaa Satu-Anneli Kauranen.

[1] MAO:177/2025, 31.3.2025.

[2] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1 jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten täytäntöönpanovalmiuksien parantamiseksi ja sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi, OJ L 11, 14.1.2019.

Services

Litigation and regulatory
